

Sammendrag

Problemstillingen som denne bacheloroppgaven er bygget på, er *hvordan kan barnehagelærere tilrettelegge for at alle barn i alderen 3-5 år skal oppleve seg som en del av det sosiale fellesskapet*. Ved hjelp av kvalitativt intervju av barnehagelærere ønsket jeg å høre litt om deres tanker rundt denne tematikken og hva de mente var viktig for å kunne tilrettelegge for fellesskap. Noen sentrale begreper i oppgaven er voksenrolle, fellesskap og barnesyn.

Jeg intervjuet to barnehagelærere og fant at begge hadde sine refleksjoner angående temaet, men det var også noen fellestrekk. Begge respondentene snakket om betydningen av voksenrollen og viktigheten av relasjoner mellom voksne og barn og barn imellom. Respondent 2 mente at det var viktig å skape ett miljø der barna ble godt kjent og at det var lov å være annerledes og respondent 1 hadde fokus på aktiv inkludering. Begge respondentene var også opptatt av at barna skulle fremheves og anerkjennes og viste på den måten at begge så på barna som subjekter.

Forord:

Jeg ønsker først og fremst å takke respondentene som stilte opp til intervju og bidro med sine tanker og refleksjoner. Deretter ønsker jeg å takke veilederen min, Ksenia Solheim, for gode og motiverende veiledninger og tilbakemeldinger. Jeg vil også takke medstudenten min for gode samtaler underveis og for å ha stilt opp både som sjåfør og sekretær. Helt til sist ønsker jeg å rette en takk til familien min som bistod med tålmodighet og korrekturlesing.

Innhold

1.0 Innledning	4
1.1 Bakgrunn for valg av tema	5
1.2 Oppgavens oppbygning	5
2.0 Teori	6
2.1 Arbeid med det psykososiale miljøet	7
2.2 Hjelp utfordrende barn til å oppleve sosialt fellesskap	8
3.0 Metode	10
3.1 Kvalitativt intervju	11
3.2 Valg av informanter	12
3.3 Forskningsetiske hensyn	13
3.4 Valg av analysemetode	13
3.5 Pålitelighet og validitet	14
4.0 Empiri	14
4.1 Voksenrollen	15
4.2 Barnesyn	17
5.0 Drøfting	17
5.1 Voksenrollen	18
5.2 Barnesynet	19
6.0 Avslutning	21
7.0 Litteraturliste	23
8.0 Vedlegg	26
8.1 Vedlegg 1: Intervjuguide	26
8.2 Vedlegg 2: Samtykkeskjema	28

1.0 Innledning

I rammeplanen (2017) står det at barnehagen skal legge til rette for sosialt fellesskap og at alle barn skal «erfare å være betydningsfulle for fellesskapet» (s.22-23). I denne oppgaven ønsker jeg å undersøke hvordan jeg som fremtidig barnehagelærer kan oppfylle dette kravet i rammeplanen på best mulig måte. Når vi begynner å jobbe i en barnehage, møter vi mange forskjellige barn som vi må få til å fungere sammen i fellesskapet på avdelingen og i barnehagen, samtidig som vi skal både se og ivareta behovene til enkeltbarna gjennom hele barnehagehverdagen.

Det er to ting jeg mener er viktig for å kunne jobbe for at alle barn skal føle seg som en del av det sosiale fellesskapet, og det er både å jobbe for et godt psykososialt miljø i barnehagen og på forhånd tenke over hvordan vi kan inkludere barn med blant annet utfordrende atferd i fellesskapet. I rammeplanen (2017) står det at barnehagen skal forebygge utestengning (s.23), og i 2021 så kom det en endring i barnehageloven (2005), der det blant annet står at «barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna» (§41). For at vi som kommende barnehagelærere skal kunne jobbe for et trygt og godt barnehagemiljø som skal fremme både trivselen, leken og læringen til barna, må vi også «ha god kunnskap om hvilke forhold som kan medføre at barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø» (Martinsen et.al, 2021, s.29).

Siden paragrafen om det psykososiale barnehagemiljøet er ganske ny, kan det være nyttig å starte med å få kunnskap om hva som kjennetegner et trygt og godt barnehagemiljø, og reflektere over hva den nye endringen i barnehageloven handler om. En annen ting som også er verdt å ta med seg, er hvordan man kan jobbe for at for eksempel barn med atferdsmessige utfordringer kan hjelpes til å bli en del av fellesskapet. Problemstillingen min er som følger:

Hvordan kan barnehagelærere tilrettelegge for at alle barn i alderen 3-5 år skal oppleve seg som en del av det sosiale fellesskapet?

Ved å skrive denne oppgaven håper jeg å finne ut hvilke tanker barnehagelærere har om hvordan de kan jobbe for at alle skal føle at de er en del av det sosiale fellesskapet eller få innsikt i hvordan de jobber for å få dette til. Jeg valgte å spisse problemstillingen inn på barn fra 3-5 år fordi det er denne aldersgruppen jeg har mest erfaring å jobbe med, og siden de skal begynne på skolen få år etter mener jeg og at det gir et bra grunnlag for å delta i det sosiale fellesskapet i skoleklassen når de først har følt seg trygge i barnehagens sosiale fellesskap.

Denne oppgaven blir en empirisk oppgave basert på semistrukturerte kvalitative intervju av barnehagelærere som jobber med barn fra 3-5 år

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg har jobbet i mange ulike barnehager tidligere, og har observert at noen barn har blitt utestengt i lek av andre barn, eller at noen barn har hatt vanskeligheter med å finne noen å være med. I mange tilfeller har det vært barn med en utagerende oppførsel som har blitt stengt ute, eller innadvendte barn som har hatt vanskeligheter med å komme inn i leken. Noen ganger har dette blitt fanget opp og jobbet med, men andre ganger har det ikke kanskje ikke blitt jobbet med i like stor grad. Jeg har også opplevd at det har blitt sett på som utfordrende å jobbe for at alle barn skal finne en plass i det sosiale fellesskapet i barnehagen av ulike årsaker.

På bakgrunn av disse observasjonene jeg har gjort ble jeg nysgjerrig på hvordan andre barnehagelærere prøver å tilrettelegge for at alle barn skal føle seg som en del av det sosiale fellesskapet. Siden barn er i barnehagen store deler, mener jeg det er viktig at alle føler seg som en del av avdelingen og barnehagen.

1.2 Oppgavens oppbygning

Innledningsvis presenterte jeg problemstillingen min, litt om mine egne tanker rundt problemstillingen og hvorfor jeg valgte å skrive om dette temaet. Videre i oppgaven skal jeg presentere relevant teori som kan belyse deler av selve problemstillingen som kanskje kan gi litt mer bakgrunnskunnskap. Jeg har valgt å dele teoridelen inn i to forskjellige avsnitt, der jeg først kommer til å skrive om det psykososiale miljøet i barnehagen, og deretter kommer spesifikt mer inn på de mer atferds-utfordrende barna. Grunnen til at jeg velger å dele

teoridelen inn i disse underkapitlene, er fordi jeg mener at det er viktig med kunnskap om begge deler for å kunne jobbe for å få alle barna med i fellesskapet i barnehagen på en lettest mulig måte.

I metodedelen kommer jeg til å skrive litt generelt om hva metode er, og komme med en beskrivelse av hva det kvalitative forskningsintervjuet er, siden det var den metoden jeg bestemte meg for å bruke. Deretter kommer jeg til å skrive litt om valg av respondenter, forskningsetiske hensyn og valg av analysemetode.

I empiri-delen kommer jeg til å legge fram, og analysere de viktigste funnene jeg gjorde i datainnsamlingen, noe som kommer til å danne grunnlaget for drøftingen for å finne svar på problemstillingen. I drøftingsdelen kommer jeg til å gå nærmere inn på funnene og belyse dette ut fra relevant teori for å kunne svare på problemstillingen min. I både analysen og drøftingen kommer jeg ikke til å ha de samme underkapitlene som jeg hadde i teoridelen, men jeg kommer heller til å bruke analysekategoriene som delkapitler.

Avslutningsvis kommer jeg til å skrive en kort oppsummering, før jeg deretter svarer på selve problemstillingen.

2.0 Teori

I 2021 kom det en ny lovendring i barnehageloven fra 2005, som omhandler spesifikt det psykososiale miljøet i barnehagen. I teoridelen kommer jeg blant annet til å ta utgangspunkt i §42, som spesifikt omhandler plikten de ansatte har til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt miljø. For å finne ut hva som kjennetegner et trygt og godt miljø, kan vi ta utgangspunkt i hvordan foreldreutvalgene definerer hva dette er. På internettssidene til foreldreutvalgene står det at et trygt barnehagemiljø blant annet kan bety at «barna ikke skal komme til skade og at barna skal føle at barnehagen er et trygt sted å være», og at et godt barnehagemiljø handler om at «barna skal trives i barnehagen» at de er inkludert, «og at de opplever at de er verdifulle for fellesskapet» (foreldreutvalgene.no). Noen av årsakene til at denne endringen i barnehageloven kom, var at skolene fikk en ny aktivitetsplikt i opplæringsloven som «skulle styrke elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø», men barnehagebarns rett til et trygt og godt barnehagemiljø ble ikke i like stor grad «sikret gjennom lovverket og dermed hadde ikke barnehagebarn den samme lovmessige retten til et trygt og godt barnehagemiljø» som skoleelevene hadde (Martinsen et.al, 2021, s.28-29). Med andre ord, selv om det kom et krav om forebygging av blant annet utestengning i den

reviderte rammeplanen fra 2017, ble ikke dette lovfestet. I rammeplanen blir det også vektlagt at «barnehagen skal ivareta det enkelte barn, samtidig som det skal tas hensyn til fellesskapets beste» (Størksen, 2019, s.84).

De to neste avsnittene kommer til å bli delt inn i to forskjellige delkapitler. Det første delkapittelet kommer til å handle om det psykososiale miljøet, der jeg skal prøve å belyse hva dette kan handle om. Det andre delkapittelet kommer til å handle om de barna som ofte blir omtalt som utfordrende, for å se om jeg kan belyse hvordan vi kan hjelpe denne barnegruppen til å bli en del av det sosiale fellesskapet.

2.1 Arbeid med det psykososiale miljøet

Når vi snakker spesifikt om §42 i barnehageloven, gir denne paragrafen alle som jobber i barnehagen en «plikt til å følge med på hvordan barna har det», og det må legges en vid forståelse til grunn når det skal vurderes om barna har et trygt og godt miljø i barnehagen (Stette, 2021, s.11-13). Både følelsen av at barna er en del av fellesskapet og at barnehagen blir sett på som et «trygt og godt sted å være» er viktig for barnas trivsel (Martinsen 2021, s.7), og selve det psykososiale miljøet blir påvirket av både «enkeltindivider og grupper som direkte eller indirekte deltar i miljøet» og alle som jobber i barnehagen har et ansvar (Lunde & Roland, 2021, s.91).

Rammeplanen (2017) påpeker at personalet skal «bidra til at alle kan få leke med andre», at barna både skal være i et positivt samspill med de voksne og føle at de er betydningsfulle for fellesskapet (s.23). I Udirs trivselsveileder kan vi også lese at det er de voksne som har ansvar for at barna skal trives i barnehagen, at det skal være et tett samarbeid innad i personalet og at det skal være et felles ansvar å få til et godt barnehagemiljø (Utdanningsdirektoratet), og det er også grunnleggende at barna føler at de er en del av fellesskapet for at de skal oppfatte «seg som verdifulle eller ikke» (Kibsgaard, 2019, s.358). Det er viktig at barnehageansatte vet hvilke faktorer som kan spille inn på at miljøet ikke føles trygt og godt og en av disse faktorene kan være selve barnehagemiljøet. Noe av det som kan knyttes direkte inn mot barnehagemiljøet «kan handle om barnets relasjoner til personalet eller de andre barna i barnehagen», og et miljø som er preget av «stadig utskiftninger av personalet vil også kunne oppleves utrygt for mange barn» (Martinsen et.al., 2021, s.29-31). Ifølge Drugli (2019) har også «barnehagens rolle som forebyggende arena blitt stadig mer fremhevet», etter hvert som

andelen barnehagebarn øker (s.219) og Rammeplanen (2017) legger vekt på at barnehagen skal være med på å forebygge blant annet utestengning (s.23). Noe av det som står i barnehageloven (2005) er at barnehagen skal undersøke det om «et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø» for deretter å sørge for å iverksette de nødvendige tiltakene slik at barnet får et godt og trygt miljø (§42).

Et av de viktigste tiltakene som kan gjøres for å sikre barn et trygt og godt barnehagemiljø er «å gi barn muligheter til å bli inkludert i lek og oppleve vennskap», og det er avgjørende at «barn raskt får god sosial støtte og hjelp til å bli inkludert». Det er «viktig at barnehagen har et aktivt forhold til hvordan det kan legges til rette for lek» (Martinsen & Løkken, 2021, s.155-157) og det er viktig at de voksne i barnehagen «tenker grundig igjennom hvordan de kan gi rom for barns vennskap, da dette ser ut til å ha en stor betydning for barns opplevelse av den gode barndom» (Pape, 2020, s.29). Barnehagepersonalets kanskje mest grunnleggende oppgave «er å legge til rette for at samtlige barn opplever å bli ivaretatt på en trygg og omsorgsfull måte» (Lunde & Roland, 2021, s.94) og i denne sammenhengen er det også viktig å tenke på at «kunnskap om relasjoner og betydningen av fellesskap er en forutsetning for å kunne støtte og veilede barn i deres søken etter» tilhørighet i fellesskapet (Martinsen og Plischewski, 2021, s.116).

En av barnehagens målsetninger er å inkludere alle barn, og barnehagen «skal bidra til at alle barn utvikler og utnytter sitt potensiale ut fra sine egne forutsetninger» (Ogden, 2015, s.77), og det er viktig at ansatte er «mye og tett til stede i barns lek og aktiviteter, slik at de hele tiden kan observere hva som skjer i barnegruppen» (Martinsen & Moser, 2021, s.77).

Fellesskapet i barnehagen har også «en svært viktig funksjon både med tanke på å oppdage og følge, og for kontinuerlig kvalitets- og kompetanseutvikling hos de ansatte (Martinsen & Moser, 2021, s.77). I Udirs trivselsveileder står det at barnehagens ansatte er en ressurs «ved at de bruker seg selv som redskap i arbeidet sammen med barna», og «som varme, omsorgsfulle voksne som ser, bekrefter og anerkjenner alle, er de en betydelig faktor i det enkelte barnets sosiale læring i samhandling med andre barn» (Utdanningsdirektoratet).

2.2 Hjelpe utfordrende barn til å oppleve sosialt fellesskap

Når vi snakker om de utfordrende barna, kan vi si at barna utfordrer oss «med sin kommunikasjon, sine reaksjoner, sin væremåte og sin oppførsel» og da blir det kanskje mer ett spørsmål om hva som gjør at enkelte barn blir oppfattet som utfordrende (Kinge, 2021,

s.10). For de aller fleste barna betyr barnehagen «venner, lek og fellesskap», mens noen barn kan også oppleve barnehagen som en arena for ensomhet og ekskludering (Ruud, 2010, s.35) Noen barn har blant annet mange venner og «inngår i lett samspill med lekekamerater, men det kan også være vanskelig å få tilgang til lekegruppen for andre barn (Vedeler, 2007, s.77), og mange barn er også «avhengige av voksenstøtte i lek for å kunne delta» (Pape, 2020, s.152). Noen barn opplever kanskje av ulike grunner å være ganske alene i barnehagen, og «ved å tilrettelegge for lekende samspill mellom barn og mellom ansatte og barn, øker vi barns muligheter for deltakelse i lek» (Pape, 2020, s.29). Det kreves også en god planlegging for «å gi alle barn muligheten til å oppleve seg som en betydningsfull og ønsket deltaker i lek og sosialt samspill» (Pape, 2020, s.54). Måten de voksne i barnehagen både opptrer, reagerer og hvor de voksne har sitt oppmerksomhetsfokus er også av stor betydning når «barn opptrer utfordrende» og det er de voksne sine holdninger og handlinger som er med på å påvirke det som skjer i barnet og det som skjer mellom barnet og andre barn (Kinge, 2021, s.18).

Det er vanskelig for et barn å få venner om det ikke er en del av fellesskapet, og et tiltak som her kan bli gjort er at pedagogen legger «merke til hva barna foretar seg i sine daglige aktiviteter, hva de deltar rutinemessig i og på hvilken måte de gjør det» (Aasebø & Melhuus, 2005, s.108). Det er blitt lagt vekt på at «jevnaaldrende er helt avgjørende for en sunn eller avvikende sosial utvikling» og de jevnaldrenes påvirkning kan også «bidra til å framkalle, vedlikeholde og forsterke barnas atferd» når det kommer til den sosiale utviklingen (Ruud, 2010, s. 40). Blant annet «å bryte regler, ofte være kranglete og uenig, forstyrre eller ødelegge pågående lek kvalifiserer ikke til å bli inkludert i fellesskapet» og barnegruppens etablerte praksiser og normer bør analyseres og observeres ofte slik at barna ikke «blir tillagt fastlagte negative posisjoner som ekskluderer dem fra barnefellesskapet» (Martinsen & Plischewski, 2021, s.119). Det vil være viktig å gripe inn før enkelte samhandlingsmønstre blir for fastlåste siden spillmønstre ofte kan «gjenta seg overfor nye samhandlingspartnere og i nye situasjoner» (Ruud, 2010, s.53). Å omgå «barnehageansatte som gir omsorg og støtte til å finne venner, få delta i lek og hjelp til å forstå sammenhengene i det sosiale spillet» gir barnehagebarn et godt grunnlag for en positiv utvikling (Martinsen & Plischewski, 2021, s.111). Barn kan ofte kategoriseres som de populære, de avviste eller de ignorerte barna, der de avviste barna «er aggressive og forstyrrende og bryter sosiale regler for samhandling», mens de ignorerte barna «leker mest alene og er ikke aggressive» (Ruud, 2010, s.38). Når det gjelder barn med aggressive tendenser, har forskjellige studier vist at disse barna kan påvirke

jevnaaldrende på negative måter og dette «kan forhindres om de har venner som ikke har atferdsvansker» (Borge, 2013, s.53).

Leken og det lekende samspillet må få høyest prioritert «når det gjelder jakten på det inkluderende fellesskap» og barnehagelærerne må forklare hvorfor leken er nødvendig til de som ikke forstår seg på lek (Pape, 2020, s.53-54).

Når barna begynner å delta i vennegrupper får de nye sosiale utfordringer, og «fellesskap med jevnaaldrende krever flere og andre typer sosiale ferdigheter enn relasjoner med voksne» (Vedeler, 2007, s.73), og en av de viktigste prioriteringer pedagoger i barnehagen får er «å sørge for at alle barn har noen å være sammen med» (Kibsgaard, 2019, s.361). Ifølge Martinsen og Plischewski (2021) innebærer det å høre til i et fellesskap både «retten til å delta, få uttrykke sin mening og bli lyttet til på en respektfull måte», og det å «få være med på å påvirke viktige beslutninger i hverdagen» (s.115). Barnehagen skal også «ivareta barns rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre barn til at barn kan få gitt uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet», men «det er viktig at barnas syn skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet» (Rammeplanen, 2017, s.27).

Vurderingen om at barn har et trygt og godt barnehagemiljø skal «bygge på den virkningen barnehagemiljøet faktisk har på det enkelte barnet eller barna i barnehagegruppen», og for eksempel barn med atferdsvansker «kan ha en særskilt sårbarhet som gjør dem mer utsatt for å komme i en situasjon der de ikke har et trygt og godt barnehagemiljø» (Stette, 2021, s.21). Barn med atferdsvansker blir «ofte avvist av andre barn fordi de ikke oppfører seg som forventet», som for eksempel å bryte regler» og da vil barna og de voksne komme i et tvingende samspill, noe som vil si at «barnets negative atferd blir møtt på lite hensiktsmessige måter, som over tid øker både barnets negative atferd og den voksnes opplevelse av å ikke mestre denne» Barn er også forskjellige «og det som ett barn tåler av belastninger, kan bli for mye for et annet barn». Både individuelle faktorer og miljømessige faktorer virker inn og det er derfor «nødvendig å både ha fokus på barnet, barnets miljø og samspillet mellom ulike faktorer» når man er bekymret for ett barn. (Drugli, 2019, s.234 og 227). Ifølge Ogden (2015) er «det ikke nok å tilbringe tid sammen med andre barn», men det er viktig med aktiv samhandling for at barn skal utvikle vennskap og bli sosialt akseptert (s.64).

3.0 Metode

Metode er redskapet vi bruker når det er noe vi vil undersøke, og den «hjelper oss med å samle inn data» (Dalland, 2022, s.54). Målet med metoden er å «få frem informasjon om det man undersøker, og kunnskap om hvordan denne informasjonen kan analyseres eller tolkes» (Bergsland & Jæger, 2022, s.28). Vi kan bruke både kvalitative metoder som «går mer i dybden og vektlegger betydning», eller kvantitative metoder som «vektlegger utbredelse og antall» (Bergsland & Jæger, 2022, s.28). Noen likheter mellom kvantitative og kvalitative metoder er at de «bidrar på hver sin måte til en bedre forståelse av det samfunnet vi lever i, og av hvordan enkeltmennesker, grupper og institusjoner handler og samhandler» (Dalland, 2022, s.54). Ideelt sett er det «problemstillingen som styrer dette valget, men valg av metode kan også medvirke til valg av tema og problemstilling» (Bergsland & Jæger, 2022, s.28). Et viktig mål med kvalitative metoder er «å oppnå forståelse av sosiale fenomener, der det å kunne fortolke disse fenomenene får en stor betydning (Bergsland & Jæger, 2022, s.29).

Nedenfor kommer jeg først til å skrive litt mer om hva som kjennetegner et kvalitativt forskningsintervju, siden det var den metoden jeg bestemte meg for å bruke. Jeg kommer også til å skrive litt om mitt valg av informanter og ulike forskningsetiske dilemmaer som kunne oppstå. Helt til slutt kommer jeg også til å komme inn på valg av analysemetoder og pålitelighet og validitet.

3.1 Kvalitativt intervju

Problemstillingen jeg valgte i oppgaven var *hvordan barnehagelærere kunne tilrettelegge for at alle barn i alderen 3-5 år kunne oppleve deltakelse i sosialt fellesskap*, og siden jeg ønsket å høre pedagogiske lederes egne tanker og ideer om dette valgte jeg å gjennomføre et kvalitativt forskningsintervju. Intervju som metode er også nytt for meg, så jeg tenkte at denne metoden hadde vært kjekk å prøve ut for å komme litt mer inn i dybden på temaet. Når vi bruker kvalitativt intervju som forskningsmetode, er det ønskelig å «forstå verden sett fra intervjupersonens side» og målet er blant annet å få frem betydningen av folks erfaringer og å avdekke deres opplevelser av verden» (Kvale & Brinkmann, 2012, s.21). Formålet med et kvalitativt intervjuer blant annet å «innhente beskrivelser av intervjupersonens livsverden, for å kunne fortolke hvilken betydning den har for den som blir intervjuet» (Dalland, 2022, s.67).

Når ulike fenomener skal undersøkes er det viktig med kunnskap om et fenomen for å kunne «stille de viktige og riktige spørsmålene» (Bergsland & Jæger, 2022, s.32), og «et kvalitativt forskningsintervju bør inneholde både faktaspørsmål og meningsspørsmål» (Kvale &

Brinkmann, 2012, s.49). Min forforståelse av hvordan man kunne jobbe for det sosiale fellesskapet var at det både måtte jobbes for ett godt psykososialt miljø på avdelingen, og hvordan man kunne inkludere barn med utfordringer, så jeg valgte å dele intervjuguiden inn i to temaer som omtalte dette.

Et kvalitativt intervju har som mål «å skape mening og forståelse som igjen fører til kunnskap» og det er viktig å tenke over hvordan intervjuene skal analyseres som en del av forberedelsen (Dalland, 2022, s.68). Når du tenker på analysemetoden, er det dette som vil «styre hvordan du utarbeider intervjuguiden, planlegger intervjuet og transkriberingen», noe som vil gjøre analysen både lettere og tryggere (Dalland, 2022, s.68). Når jeg tenkte på hvilken type kvalitativt forskningsintervju jeg ønsket å bruke, valgte jeg å benytte meg av et semistrukturert intervju, siden «denne formen for intervju søker å innhente beskrivelser av intervjupersonens livsverden, og særlig fortolkninger av meningen med fenomenene som blir beskrevet» (Kvale og Brinkmann, 2012, s.47). Et semistrukturert intervju blir også kalt et dybdeintervju, og målet med dette er «å få til en relativt fri samtale ut fra noen spørsmål som forskeren har bestemt på forhånd og satt sammen til en intervjuguide» og spørsmålene er mer åpne slik at det er mulighet for at deltakerne kan gå mer inn i dybden der de har mye å fortelle (Tjora, 2022, s.250). Når man gjennomfører et slikt intervju, er det larest å ha relativt få respondenter siden vi ønsker å gå i dybden på de ulike fenomenene vi skal undersøke.

3.2 Valg av informanter

Siden problemstillingen min omhandlet barn i aldersgruppen 3-5 år, ønsket jeg å intervju barnehagelærere som jobbet med barn på stor avdeling. På forhånd hadde jeg skrevet et samtykkeskjema og en intervjuguide som skulle brukes under intervjuene. Ved hjelp av informasjonen som stod om oppgaven på samtykkeskjema, kunne dette også brukes til å gi informantene mer informasjon om det jeg skulle undersøke. Jeg prøvde først å sende e-post til ulike barnehager, hvor jeg fikk kontakt med en respondent. Etter en periode der jeg ikke klarte å rekruttere flere informanter på denne måten, prøvde jeg å ringe rundt til styrere og enhetsledere i forskjellige barnehager uten å få noen interesserte. Til slutt fikk jeg tak i en til respondent, og siden det hadde gått så mye tid med til å rekruttere informanter, sa jeg meg fornøyd med to i stedet for fire som jeg egentlig hadde håpet på.

På forhånd før intervjuene fikk begge respondentene utsendt intervjuguiden og samtykkeerklæringen slik at de kunne forberede seg litt på intervjuene.

3.3 Forskningsetiske hensyn

I en forskningsoppgave er det ulike etiske overveielser man må gjøre, som blant annet dreier seg om at vi må «tenke igjennom hvilke etiske utfordringer arbeidet vårt medfører» (Dalland, 2022, s.167). Når vi snakker om forskningsetikk i en slik sammenheng, er dette et område av etikken «som har å gjøre med vurdering av forskning opp mot samfunnets normer og verdier» (Dalland, 2022, s.168). Noen av de forskningsetiske hensynene vi må ta, er blant annet ivaretagelse av personvernet, og informantene må samtykke til å delta i forskningen. Når det kommer til samtykket til å delta i forskning, er det «en forskningsetisk hovedregel at det skal gis informasjon og innhentes samtykke fra alle som deltar i forskning» og dette gjelder selv om «det ikke innhentes personopplysninger og sensitiv informasjon, og det gjelder selv om personene blir anonymisert når man offentliggjør resultatene» (de nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021, s.18). Med dette i bakhodet laget jeg en samtykkeerklæring på forhånd der det også stod litt mer utfyllende om selve forskningsprosjektet, hvordan informasjonen skulle lagres og informasjon om at respondentene var helt anonyme. Siden jeg ikke fikk lov til å ta lydopptak av selve intervjuene, hadde jeg med meg en sekretær som skulle skrive ned intervjuet på datamaskinen, og dette ble informantene informert om på forhånd gjennom samtykkeerklæringen.

For å sikre personvernet til respondentene, blir alle respondentene i denne oppgaven anonymisert for å sikre at opplysninger ikke kan «identifisere enkeltpersoner i et datamateriale, verken direkte gjennom navn eller personnummer, eller indirekte gjennom bakgrunnsvariabler» (Dalland, 2022, s.172). Det er også viktig at «informantene har tillit til at forskere har taushetsplikt om opplysningene de får gjennom sine undersøkelser» (Dalland, 2022, s.173). Videre i oppgaven kommer jeg til å bruke Respondent 1 eller Respondent 2, og det kjønnsnøytrale pronomenet hen om jeg bruker direkte sitater fra intervjuene for å anonymisere respondentene.

3.4 Valg av analysemetode

For å finne tydeligere svar på hvordan barnehagelærere kunne tilrettelegge for at alle barn fra 3-5 år kunne oppleve deltakelse i et sosialt fellesskap, måtte jeg analysere dataene jeg hadde funnet i intervjuene. Før vi skal begynne på selve «analysearbeidet begynner, må datamaterialet klargjøres» (Bergsland & Jæger, 2022, s.45), så jeg begynte med å først lese

gjennom begge intervjuene parallelt. Når jeg leste gjennom intervjuet første gangen, så jeg på svarene at de fleste gikk inn i hverandre og dermed kunne jeg ta vekk de to underkategoriene jeg tidligere hadde hatt i intervjuguiden. Etter å ha lest gjennom svarene til både respondent 1 og 2 spørsmål for spørsmål, skrev jeg ned alle kategoriene jeg kunne finne og satte disse inn i ett eget skjema. Når jeg hadde laget skjemaene med de ulike analysekategoriene jeg kunne finne i intervjuene, så jeg at det var to analysekategorier som ble felles for begge intervjuene. Disse kategoriene ble **1.voksenrollen** og **2.barnesyn**.

Etter å ha satt opp skjemaet med disse to kategoriene, skrev jeg sitater fra begge intervjuene som kunne plasseres i de forskjellige kategoriene som jeg ville ha som utgangspunkt i det videre arbeidet. I løpet av analysen av intervjuene var det en stor utfordring som dukket opp, og det var at begge respondentene hadde forskjellige måter å besvare spørsmålene på. Respondent 1 svarte ved å komme med mange konkrete eksempler på ulike situasjoner som hadde oppstått på forskjellige tidspunkt, mens respondent 2 svarte mer generelt på alle spørsmålene. På grunn av dette ble det til tider vanskelig å avdekke selve barnesynet til respondent 1, så her måtte noe tolkning til for å kunne trekke dette ut.

3.5 Pålitelighet og validitet

Når det kommer til pålitelighet, skriver Dalland (2022) at dataene må «være samlet inn på en slik måte at de er pålitelige», noe som betyr at «de ulike leddene i prosessen må være fri for unøyaktigheter» (s.63). Når vi gjennomfører et kvalitativt intervju, er det noen feilkilder man kan komme borti, som for eksempel at respondentene misforstår spørsmålene. Siden jeg ikke fikk lov til å ta opp intervjuene, måtte jeg ha med meg en sekretær som skulle notere alle svarene, og dette kan også regnes som en mulig feilkilde. Siden alle respondentene snakket fort under intervjuet, ble det vanskelig for sekretæren å skrive ned alle de hele setningene, så mange av svarene ble skrevet i stikkordsform. Dette gjorde også at selve analysearbeidet ble mer utfordrende, for da måtte jeg prøve å sette sammen stikkordet i hele setninger, eller fjerne de helt fra intervjuene når de skulle analyseres.

4.0 Empiri

I denne delen skal jeg presentere de funnene jeg gjorde i analysen av datamaterialet, og dette skal bli grunnlaget for den påfølgende drøftingen. Siden jeg fjernet underkategoriene jeg

hadde i intervjuguiden i analysen, og analyserte intervjuene i sin helhet kommer jeg til å dele inn de påfølgende avsnittene inn i **1. voksenrolle** og **2. barnesyn**. Denne inndelingen kommer jeg også til å følge gjennom drøftingsdelen

4.1 Voksenrollen

Respondent 1 sa eksplisitt at voksenrollen er viktig, og at de voksne skal gi barna de rette verktøyene. For å komme med eksempel på dette sier hen at *de voksne skal ikke si at du skal dele, barna må lære dette og vi må gi de verktøyene*. Hva man skal gjøre som voksen, og hvilken rolle de voksne skal ha, er gjennomgående hos begge respondentene. Begge respondentene mente at det var viktig at de voksne fremhevet barnet, og respondent 2 mente at det var viktig at de voksne måtte *se styrkene til hvert enkelt barn og fremheve dette slik at barna ser det*. Respondent 1 mente at de voksne måtte snu eventuelle konflikter til *aktiv inkludering i stedet for å legge skyld på noen*. Respondent 1 var veldig opptatt av begrepet aktiv inkludering, og hen sa at de måtte tenke på hvordan de skulle inkludere barna i alt det de gjorde hver eneste dag. Hen kom også inn på eksempler på hva man kunne gjøre om det oppstod konflikter mellom barn, der hen sa at når to barn kranglet om en spade måtte dette bli snudd til aktiv inkludering. *De voksne skal ikke si du skal dele, men må gi barna verktøyene* når to barn begynner å krangle om en spade.

Respondent 2 sa at det måtte skapes et miljø der barna ble kjent med hverandre og at det også måtte *skapes en atmosfære der det er lov å gjøre feil og være annerledes*. Hen påpekte også at når et barn oppførte seg upassende ovenfor andre barn, måtte de voksne hjelpe både *de som har en upassende atferd og de som er mottaker av det*.

Begge respondentene snakket også om viktigheten av relasjoner, og at det skulle være relasjoner mellom barn og voksne. Respondent 1 mente at det var viktig at de voksne ble godt kjent med barna for å skape gode relasjoner til dem. Om den voksne opplevde at det ikke var gode relasjoner mellom dem og ett bestemt barn, var det den voksne som måtte finne ut årsaken til dette. Respondent 2 tenkte også på at det trengs gode relasjoner mellom de voksne og barna, og ved å kartlegge relasjonene de voksne hadde til barna kunne de lett se hvilke barn som blir usynlige for de fleste voksne. I disse tilfellene er det viktig å ta tak i dette siden *vi har ansvar for å bygge relasjoner mellom de også*. Respondent 2 sa også at det var lettere å både se og bygge sterke relasjoner med de barna som har synlig utfordrende atferd for *de*

krever at vi er mye i nærheten, så de voksne har også ett ansvar å bygge relasjoner med de som ikke er like synlige.

Respondent 1 var opptatt av at vi ikke bare skal *se på hindringer, men muligheter* og at hen *ikke ser på noen barn som vanskelige* når det er snakk om barn med utfordringer. For å underbygge dette snakker respondent 1 om ulike situasjoner som har oppstått på avdelingen som kunne utviklet seg i negativ retning, men hen hadde prøvd å snu disse om til noe positivt for å hjelpe barna med å bli inkludert. For eksempel nevner hen at det var ett barn som hadde lært seg stoppregelen og hen hadde lært de andre barna at det betyr high five og *20 barn gir high five til dette barnet*. Respondent 1 sa også at om noen barn kalte andre barn slemme, så hadde *barnet ikke fått gode nok verktøy av de voksne* og at det aktuelle barnet kanskje manglet *språkforståelse* og da måtte den voksne gi barnet andre ord.

Respondent 2 trakk fram at det var de voksne sitt ansvar å skape *et miljø der barna blir godt kjent med hverandre, skape en atmosfære der det var lov å gjøre feil og være annerledes*.

Respondent 1 anerkjente også at alle barn var forskjellige, og at de voksne ikke *måtte se hindringer, bare muligheter hos barna*, og med dette kom også barnesynet frem. Respondent 2 trakk også fra at når det kom til de innadvendte barna, så kunne det være problematisk for de nyere ansatte å se hva disse barna trengte, og at de som var mer erfarne da kunne hjelpe til ved å veilede dem.

Temaet lek ble også berørt i intervjuet, og respondent 2 mente at *leken er kjempeviktig for at barna får følelsen av at de mer med i et sosialt fellesskap*. På mange måter ble viktigheten av smågrupper i blant annet lek snakket om, blant annet mente Respondent 2 at de måtte ha små lekegrupper når de skulle hjelpe innadvendte barn inn i lek for å på den måten trygge de mer. Respondent 2 sa også at de voksne styrte hva de skulle leke slik at *alle fikk øvd seg* og at regellek ble mye brukt på avdelingen siden det *er trygt for de som strever i rolleleken*.

Respondent 1 skisserte eksempler der hen kunne bruke leken som ett verktøy for inkludering, og kom med ett eksempel om at de hadde en tekanne på lekekjøkkenet alle ville ha, og da måtte den voksne *tenke gjennom leken* på hvordan barna skal lære seg å dele og *hvordan skal de klare å vente på tur*.

Respondent 1 mente også at det var viktig med struktur for å skape trygghet, særlig når det gjaldt overganger mellom aktiviteter siden det var her barn lettest kunne bli ekskludert. For å løse dette, markerte respondent 1 at det var ryddetid ved å ringe i en bjelle, noe som gjorde at alle barna forstod hva som skulle skje uavhengig av språkforståelse.

4.2 Barnesyn

Respondentenes barnesyn kom ikke like tydelig frem i intervjuene på samme måte som voksenrollen, men når man leste gjennom spørsmålene i etterkant fikk vi likevel ett lite bilde av hvilke barnesyn de hadde. Begge respondentene viste på forskjellige måter at de så på barna som subjekt og Respondent 1 sa på ett tidspunkt i intervjuet at de voksne *ikke skulle se hindringer, men muligheter og se på alle barn som subjekt*, når vi kom inn på temaet om hvem av barna som oftest kunne bli omtalt som mer utfordrende. Respondent 2 sa også klart at hen *ikke så på noen barn som vanskelige*.

Begge respondentene anerkjente at barn var forskjellige, og Respondent 1 formulerte dette med at *alle barn er forskjellige* og at hen *ikke så på noen barn som vanskelige*, og at hen tenkte alltid på forskjelligheten og *hvordan vi kan gjøre det så godt vi kan*. Respondent 2 mente at *ulikhet er en god ting, det er lov til å være stille og rolig, og det er lov å være den som snakker høyest. Er like mye verd*.

Respondent 2 er også innom viktigheten av relasjoner mellom barn. Om de innadvendte barna sier hen at her kan de voksne gjerne leke med barna, men de må ha noen barneverner med *og det bygger relasjoner igjen*. Hen var også tydelig på at om det oppstod begynnende relasjoner mellom barn måtte det tilrettelegges for ved at barna *kunne sitte ved siden av hverandre, være turvenner* og disse relasjonene måtte styrkes.

Respondent 1 lot barna medvirke i sin egen hverdag i barnehagen, og sa at barna fikk være med på å bestemme hva de ville gjøre av aktiviteter. Hen kom også med et eksempel der hen hadde hatt et barn på avdelingen som ikke helt klarte å sitte i ro, men ved å snakke med barnet kunne de sammen finne ut hva barnet trengte.

5.0 Drøfting

I denne delen skal jeg drøfte mine funn opp mot teori for å svare på *hvordan barnehagelærere kan tilrettelegge for at alle barn i alderen 3-5 år kan oppleve å være en del av et sosialt fellesskap*. Siden intervjuene ble komprimert under analysen, og jeg fant ut at det var voksenrolle og barnesyn som kom mest mulig frem, kommer jeg til å ha dette som underavsnitt for den videre drøftingen. Ut i fra svarene på spørsmålene og analysen, ser det ut

til at både voksenrollen og barnesyntet er viktig for å kunne jobbe for at alle føler at de er en del av det sosiale fellesskapet.

5.1 Voksenrollen

Når vi ser på voksenrollen spesielt, ser vi at begge respondentene mente at de voksne måtte se og anerkjenne barnet, og dette kan sees i lys av den responderende voksne, der Roland (2021) skriver at disse «forklares av Baumrind som blant annet åpne i kommunikasjonen, er aksepterende og tar barnets perspektiv» (s.28). Dette kan kobles sammen med at respondent 1 mente at det var viktig å både se det enkelte barnet og barnegruppen som en helhet under planleggingen av aktiviteter, og finne ut hva barna ønsker å gjøre. Respondent 1 ønsket også at barna skulle ta del i planleggingen av enkelte aktiviteter, noe som viser at hen tenker på barns medvirkning. I rammeplanen (2017) kan vi lese at «barnehagen skal ivareta barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna kan få gitt uttrykk for sitt syn i barnehagens daglige virksomhet» (s.27).

Respondent 2 mente at det var den pedagogiske lederen sitt ansvar å fange opp de barna som strevde, siden det kunne påvirke miljøet i barnegruppen på en negativ måte dersom dette ikke ble gjort. Dette kan sees i lys av sensitivitet som «dreier seg om å være tilstede, fokusere på barns behov og fange opp strømninger som utviklet seg i barnegruppen» (Roland, 2021, s.33). Sensitivitetsbegrepet kan også kobles på når respondent 1 tok opp enkelthendelser som tidligere hadde oppstått mellom barna, der hen hadde snakket med barna for å hjelpe dem med å finne løsninger på konflikter.

Når temaet om innadvendte barn ble berørt i intervjuene, svarte respondent 2 at hele personalet måtte være innforstått med hva disse barna trengte slik at de ble møtt på lik linje av alle. Ved å komme inn på samarbeidet innad i personalet på denne måten, kan det vise til at det er viktig at «de voksne i teamet fremstår som samlet og konsistente, at de trekker i samme retning» (Roland, 2021, s.20).

Når temaet om utagerende barn kom opp, fortalte Respondent 2 om en spesifikk hendelse der ett barn hadde vært utagerende på en slik måte at det gikk ut over de andre barna, og da hadde de voksne vært tett på barnet og hjulpet vedkommende med å finne roen. Dette kan også samsvare med at Lund (2012) hevder at noen «barn trenger voksne som hjelper til med å regulere og korrigere» (s.43). Ifølge Pedersen (2015) kan det virke ekskluderende om «personalet ikke griper inn og mønstrene til barna imellom opprettholdes» (s.37), og dette kan

vi tyde i svaret til Respondent 2 når hen sier at de andre barna merket at de voksne var tett på, noe som trygget de andre barna, og at hen også fortalte at det blir verre når barn stenges ute og at det derfor var viktig å starte med barnet som utfordringen lå hos.

Både Respondent 1 og Respondent 2 tok opp at det var viktig med smågrupper, spesielt når det kom til å både inkludere og trygge de innadvendte barna i lek og aktivitet med de andre, og «å dele gruppa inn i mindre grupper etter modning, interesse eller aktivitet er en arbeidsform som gir bedre tid til å lytte til hverandre og til å gi barnet en sjanse til å delta» (Askland, 2011, s.109). Siden begge respondentene sa at de voksne gjerne kunne være med på leken, viser det også til viktigheten ved å «skape en særlig god atmosfære mellom barnet og den voksne, noe som igjen vil danne grunnlaget for en positiv relasjon» (Roland, 2021, s.33).

5.2 Barnesynet

Når vi kommer inn på barneperspektiv som begrep, skriver Sommer (2012) at «aksepten av barns perspektiv er samtidig en konsekvens av en tidsånd som hviler på tanken om alles rett til medborgerskap» (s.48), og dette er noe som kan komme tydelig frem i noen av svarene til Respondent 1. Hen sa blant annet at barna i hovedsak kunne bestemme hvilke aktiviteter de ønsket å gjøre og at de voksne kunne bygge videre på dette. Ingen av respondentene sa helt klart hvilket barnesyn de hadde, men ut ifra måten barna ble omtalt på kan vi si at de begge så på barna som subjekt. Ifølge Sommer (2012) viser barnet som subjekt til at barna «har et privat selv – en egen indre verden» og at barnet er en aktør som kan forandre sine omgivelser (s.77). Bae (2009) skriver også at å anerkjenne barn som subjekter vil si at vi må møte «det enkelte som individ som kan forholde seg til seg selv, med rettigheter når det gjelder tanker og egne følelser» (s.19).

Respondent 2 sa i intervjuet at alle barn er forskjellige og har sine utfordringer, noe som kan kobles sammen med anerkjennelse, som «har å gjøre noe med hvordan vi ser og hører barnet» (Askland, 2011, s.35). Om vi ser på at Østrem (2012) skriver at «anerkjennelse innebærer å forholde seg til den andre som et autentisk subjekt, med iboende menneskeverd og et grunnleggende behov for å tilhøre er menneskelig fellesskap» (s.40), kan også dette kobles sammen med at Respondent 2 mente det var viktig å skape en atmosfære der det var lov å gjøre feil og være annerledes.

Ifølge Bae (2009) må barna også møte omsorg når det gjelder mentale, relasjonelle og følelsesmessige sider når barn skal møtes som subjekter. Det som da blir sentralt, er for

eksempel at de voksne i barnehagen ser at barna «trenger tilknytning og fellesskap og går inn og støtter når de ser at barn faller utenfor eller har problemer med å komme inn i konstruktive samhandlingsmønstre» (s.26). Respondent 2 kom med et eksempel som kan vises til dette når hen fortalte om en spesifikk hendelse i barnehagen der et barn utagerte på en måte som gjorde at det gikk negativt ut over andre barn. Der hadde de voksne vært tett på barnet, og hjulpet vedkommende med å roe seg ned slik at barnet også kunne opprettholde vennsksapsrelasjoner selv i de negative periodene.

Pedersen (2015) skriver at «ved at man behandler barn forskjellig og møter dem ut fra den enkeltes forutsetninger, opplever de kanskje ikke likhet, men likeverdighet» (s.39), og dette kan gjenspeiles i mange av svarene som respondent 1 kom med. Blant annet fortalte hen at de hadde hatt ett barn i barnehagen som ikke klarte å sitte i ro fordi det syntes det var kjedelig å sitte på gulvet i samling. Respondent 1 hadde da laget en plan med dette barnet og gav det lov til å springe rundt barnehagen to ganger.

Ifølge Udirs trivselsveileder er barn «relasjonsorienterte og meningsskapende helt fra de kommer til verden» (Utdanningsdirektoratet), og dette er noe som kommer til syne når begge respondentene sier at det er viktig med relasjonene mellom barn. Respondent 2 mente blant annet at barna kunne føle seg betydningsfulle når de fikk lov til å hjelpe hverandre og at hen pleide å spørre barna om de hadde spurt en venn når de spurte de voksne om hjelp med noe. De store hadde også egne oppgaver der de kunne hjelpe de små, og dette kan sees i lys av en anerkjennelse av det som står i Udirs trivselsveileder om at «barnehagebarna er sosiale aktører som selv bidrar til egen og andres læring» (Utdanningsdirektoratet).

Når det gjelder utfordrende barn generelt, skriver Kinge (2021) blant annet at «noen av oss strever med barn som uroer, tester grenser, ødelegger og forstyrrer, de såkalte utagerende barna, mens andre strever mer med de innadvendte barna, de barna som er vanskeligere å komme innpå, som er vanskeligere å forstå, som gir lite kontakt, og som det kan være utfordrende og aktivisere» (s.10). Dette kan sammenfalle bra med at jeg fikk to forskjellige svar når jeg stilte spørsmål om de hadde opplevd at det var utagerende eller innadvendte barn som ble sett på som mest utfordrende, der respondent 1 svarte at hen ikke så på noen barn som vanskelige og respondent 2 svarte at det kunne være de innadvendte som ble sett på som mest utfordrende. En av de grunnene til at de stille barna kan oversees kan være at de gjør lite utav seg og «de melder lite fra om sine krav, ønsker og behov, noe som kan gjøre det vanskeligere å bli sett og hørt» (Pedersen, 2015, s.88), og dette sammenfaller også bra med at respondent 2 sier at de innadvendte barna ikke tok kontakt om de voksne lot de være i fred.

6.0 Avslutning

Formålet med denne oppgaven var å undersøke hvordan barnehagelærere kunne tilrettelegge for at alle barn i alderen 3-5 år kunne føle at de var en del av det sosiale fellesskapet. For å undersøke hvilke tanker barnehagelærere hadde om dette temaet, brukte jeg kvalitativt forskningsintervju som metode. Ved hjelp av dette håpet jeg også å komme inn på hva barnehagelærerne mente var viktig å gjøre for å inkludere alle barn i fellesskapet.

Etter å ha funnet problemstillingen, tenkte jeg over hva jeg mente var viktig for at alle barn skulle føle at de var en del av det sosiale fellesskapet. Da kom jeg fram til at jeg mente det var viktig med fokus på et godt psykososialt miljø på barnehageavdelingen og en ide om hvordan det kunne jobbes for å hjelpe barn med atferds-utfordringer. Teoridelen ble delt opp i avsnitt der jeg først fant teori om det psykososiale miljøet generelt og deretter om de utfordrende barna.

Forforståelsen min ble også bygget på forskjellige observasjoner i ulike barnehager jeg hadde jobbet i tidligere, der jeg hadde sett at barn med utfordrende atferd hadde blitt stengt ute av andre barn, eller har hatt problemer med å engasjere seg sammen med andre barn under frileksperioder. I de mer voksenstyrte aktivitetene hadde jeg da inntrykk av at det ikke var like synlig om det var noen som datt ut underveis. På bakgrunn av disse observasjonene ble jeg interessert i hvordan jeg som kommende barnehagelærer kunne jobbe med at alle barn kunne bli inkludert i det sosiale fellesskapet gjennom hele barnehagehverdagen. I rammeplanen (2017) er det ett viktig delmål at barnehagen skal «fremme vennskap og fellesskap» (s.22) og «at alle barn skal oppleve at de er betydningsfulle for fellesskapet (Rammeplanen, 2017, s.23).

Når jeg skrev intervjuguiden i forkant av intervjuene, hadde jeg den samme tematiske inndelingen som jeg hadde i teoridelen – hvordan barnehagelærere jobber med det psykososiale miljøet og hvordan de jobbet for å inkludere de mer utfordrende barna. Når jeg tenkte på barn med utfordringer, handlet det primært om de med atferds-utfordringer som innadvendte og utagerende. Etter intervjuene satt jeg igjen med det inntrykket at de fleste svarene overlappet hverandre på en slik måte at jeg kunne ta bort denne inndelingen fra analysen.

Under analysen av intervjuene satt jeg igjen med det inntrykket at de viktigste begrepene som kom fram var voksenrolle og barnesyn, så dette ble fokusområdene på både analysedelen og

den videre drøftingen. Siden disse kategoriene kom frem under analysen av intervjuene, satt jeg igjen med inntrykket om at det var viktig med fokus på både voksenrollen og barnesyn for å kunne tilrettelegge for at alle barn kunne bli en del av det sosiale fellesskapet. På mange måter ble også dette bekreftet av at begge respondentene kom med utsagn om at det for eksempel måtte være en felles forståelse blant personalet om hva et godt psykososialt miljø var og at det var viktig å bygge relasjoner både mellom barn og voksne og barna imellom for å jobbe for det sosiale fellesskapet

I Udirs trivselsveiledning står det også at «arbeidet med relasjonene mellom voksne og barna imellom er sentralt for å utvikle og sikre barna et godt psykososialt barnehagemiljø» og at «personalet skal vise respekt for enkeltbarnet samtidig som de arbeider aktivt for at hvert av barna skal oppleve tilhørighet i et positivt fellesskap» (Utdanningsdirektoratet), og dette ble fremhevet både i analysen og drøftingen. Begge respondentene snakket om at de måtte se det enkelte barnet, drive med aktiv inkludering, støtte de barna som trengte ekstra støtte når det kom til å være i relasjon med andre barn og at de voksne måtte ha en god relasjon til barna.

Etter dette forskningsprosjektet satt jeg igjen med tanken på det var viktig å være en responderende og sensitiv voksen når jeg som fremtidig barnehagelærer skulle hjelpe med å inkludere alle barn i alderen 3-5 år i det sosiale fellesskapet, og at det også var viktig å se på alle barn som subjekter. Det var også viktig å tenke på å få frem og bygge videre på relasjoner mellom barn og mellom voksne og barn, og legge opp til at barna kan medvirke i sin egen hverdag.

7.0 Litteraturliste

Aasebø, Turid Skarre og E. Cathrine Meelhus (2005). *Rom for barn – rom for kunnskap: kropp, kjønn, vennskap og medier som pedagogiske utfordringer*. Fagbokforlaget

Alvestad, Torgeir (2013). Relasjonens betydning i barns lek. I E. Foss og O. F Lillemyr (red.), *Til barnas beste: veier til omsorg og lek, læring og danning* (utg. fra sidetall til sidetall). Gyldendal Akademisk

Askland, Leif (2011). *Kontakt med barn: innføring i førskolelærerens arbeid på grunnlag av observasjon* (2.utg). Gyldendal Akademisk

Bae, Berit (2009). Å se barn som subjekter: noen konsekvenser for oppvektsarbeid. I O. Grotheim, Øfsti, R., Søbstad, F. & Mørreaunet, S. *Inspirasjon og kvalitet i praksis: Med hjerte for barnehagefeltet* (s.18-39). Pedagogisk forum

Bergsland, Mirjam Dahl og Henriette Jæger (red.) (2022). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (2.utg.). Cappelen Damm Akademisk

Borge, Anne Inger Helmen (2013). Vennskap. I Foss, Else og O. F. Lillemyr (red.) *Til barnas beste: veier til omsorg og lek, læring og danning*. (s.35-55) Gyldendal Akademisk

Dalland, Olav (2022). *Metode og oppgaveskriving*. (7.utg.) Gyldendal

De nasjonale forskningsetiske komiteene (2021) Ansvar for å informere.

<https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora.pdf>

Drugli, May Britt (2019). Psykisk helse og psykiske vansker. I V. Glaser, I. Størksen, M. B. Drugli (red.). *Utvikling, lek og læring i barnehagen: forskning og praksis* (2.utg. s.219-s.239). Fagbokforlaget

Foreldreutvalgene for barnehager (2023). Mobbing i barnehagen.

<https://foreldreutvalgene.no/fub/mobbing-og-krenkelser-i-barnehagen-hva-kan-vi-gjore/>

Kibsgaard, Sonja (2019). Den livsviktige leken. I V. Glaser, I. Størksen, M. B. Drugli (red.). *Utvikling, lek og læring i barnehagen: forskning og praksis* (2.utg. s.353-s.367). Fagbokforlaget

Kinge, Emilie (2021). *Utfordrende atferd i barnehagen* (4 utg.). Gyldendal

Kunnskapsdepartementet (2006), lov om barnehager (barnehageloven)
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_8#KAPITTEL_8

Kunnskapsdepartementet (2017), rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver
file:///C:/Users/lise_/OneDrive/Desktop/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf

Kvale, Steinar og Svend Brinkman (2012). *Det kvalitative forskningsintervju*. (2.utg.). Gyldendal Akademisk

Lund, Ingrid (2012). *Tydelige voksne når atferd utfordrer*. Portal

Lunde, Svanaug og Pål Roland (2021). Trygt og godt i barnehagen. I M. T. Martinsen (red.). *Trygt og godt i barnehagen. Barns rett til et godt psykososialt miljø*. (s.89-110). Cappelen Damm Akademisk

Martinsen, Marianne Torv, Ellen Elvethon, Svanaug Lunde og Ingrid Midteide Løkken (2021). Barnehagelovens kapittel VIII om psykososialt barnehagemiljø. I M.T Martinsen (red.). *Trygt og godt i barnehagen. Barns rett til et godt psykososialt miljø*. (s.15-61). Cappelen Damm Akademisk

Martinsen, Marianne Torv (2021) Forord. I M. T Martinsen (red.). *Trygt og godt i barnehagen. Barns rett til et godt psykososialt miljø*. (s.154-s.174). Cappelen Damm Akademisk

Martinsen, Marianne Torv og Ingrid Midteide Løkken (2021). Vennskap og lek. I M. T Martinsen (red.). *Trygt og godt i barnehagen. Barns rett til et godt psykososialt miljø*. (s.7-9). Cappelen Damm Akademisk

Martinsen, Marianne Torv og Henning Plischewski (2021). Tilhørighet og fellesskap. I M. T. Martinsen (red.) *Trygt og godt i barnehagen. Barns rett til et godt psykososialt miljø*. (s.111-s.137). Cappelen Damm Akademisk

Martinsen, Marianne Torv og Thomas Moser (2021). Mobbing og andre krenkelser. I M. T. Martinsen (red.) *Trygt og godt i barnehagen. Barns rett til et godt psykososialt miljø*. (s.62-s.88). Cappelen Damm Akademisk

Ogden, Terje (2015). *Sosial kompetanse og problematferd blant barn og unge*. Gyldendal Akademisk

Pape, Kari (2015). *Lek og inkludering i barnehagen: motvekt til utestengelse og mobbing*. Kommuneforlaget AS

Pedersen, Kristine (2015). *Ut fra egne forutsetninger: inkluderende pedagogikk i barnehagen*. Fagbokforlaget

Roland, Pål (2021). *Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole – relasjonskvalitet, utfordrende atferd, mobbing og sosial og emosjonell læring*. Cappelen Damm Akademisk

Ruud, Ellen Birgitte (2010). *Jeg vil også være med – lekens betydning for barns trivsel og sosiale læring i barnehagen*. Cappelen Akademisk forlag.

Sommer, Dion (2012). *Barn i senmoderniteten – barndomspsykologiske perspektiver*. Fagbokforlaget

Stette, Øystein (red.) (2021). *Ny mobbelov for barnehager – psykososialt barnehagemiljø*. Fagbokforlaget

Størksen, Ingunn (2019). Sosial utvikling. I V. Glaser, I. Størksen, M. B. Drugli (red.). *Utvikling, lek og læring i barnehagen: forskning og praksis* (2.utg. s.79-105). Fagbokforlaget

Tjora, Aksel (2021) Tematisk analyse: bruk av data fra observasjoner, dybdeintervjuer og fokusgrupper. I I. Stuvøy, G. Tøndel og A. Tjora (red.). *En smak av forskning: bacheloroppgaven som prosjekt, prosess og produkt*. (s.249-258). Cappelen Damm Akademisk

Utdanningsdirektoratet, trivselsveileder. www.udir.no/laring-og-trivel/stottemateriell-til-rammeplanen/trivselsveileder/2-Personalets-arbeid-for-et-godt-psykososialt-miljo/

Vedeler, Liv (2007). *Sosial mestring i barnegrupper*. Universitetsforlaget.

Østrem, Solveig (2012). *Barnet som subjekt – etikk, demokrati og pedagogisk ansvar*. Cappelen Damm Akademisk

8.0 Vedlegg

8.1 Vedlegg 1: Intervjuguide

Åpningsspørsmål

Hvor lenge har du jobbet som barnehagelærer?

Har du erfaring med å jobbe både på stor og liten avdeling?

Hvordan pedagogiske ledere arbeider med barns psykososiale miljø i barnehagen:

1. I rammeplanen står det at alle barn skal aktivt legge til rette for vennskap og sosialt fellesskap, hvordan tolker du som pedagogisk leder disse begrepene (vennskap og sosialt fellesskap)?
2. Hva legger du i begrepet sosial kompetanse?
3. Hvordan mener du at man som pedagogisk leder kan tilrettelegge for at alle skal kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet?
4. Hva legger du i begrepet barns psykososiale miljø, og hva synes du det er viktig for å få til ett godt psykososialt miljø i barnehagen?
5. Hvordan arbeider dere med å fremme leken og læringen til barna på avdelingen?

Forskningsspørsmål 2: hvordan pedagogiske ledere jobber med å hjelpe barn med utfordringer til å oppleve vennskap og sosialt fellesskap

6. Hvilke barn oppfatter du som oftest blir omtalt som utfordrende, de barna som utagerer, eller de barna som er veldig innadvendte?
7. Hvordan kan man som pedagogisk leder hjelpe barn som er veldig innadvendte med å komme inn i lek, og bli værende i leken med andre barn?

8. Har du som pedagogisk leder opplevd at barn som har vært utagerende har blitt stengt ute fra lek med de andre barna? I så fall, hvordan mener du det er best å håndtere en slik utfordring?
9. Om du hører at andre barn sier at ett bestemt barn er slemt, hvordan vil du som pedagogisk leder jobbe med dette?
10. Hva mener du er viktigst med tanke på nulltoleranse og forebygging av utenforskap i barnehagen?

Avslutningsspørsmål:

1. Er det noen spørsmål du ønsker å utdype? Er det noen andre ting du har kommet på underveis?
2. Har du noen kommentarer?

8.2 Vedlegg 2: Samtykkeskjema

Vil du bli intervjuet vedrørende en bachelor-oppgave om vennskap og sosialt fellesskap?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å gå mer inn i dybden på hvordan man kan jobbe med barnehagebarns psykososiale miljø for å fremme inkludering.

I dette skrivet gis du informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg ønsker undersøke hvordan barnehagelærere tilrettelegger for at alle barn skal få oppleve sosialt fellesskap, særlig når det kommer til barn med diverse utfordringer. Jeg ønsker også å gå litt inn i dybden på den nye lovformuleringen angående barnehagebarns psykososiale miljø.

Intervjuet vil bestå av ca. 10 spørsmål, og vil vare i maks 60 minutter. Informasjonen som innhentes under intervjuet vil analyseres og skape grunnlaget for videre arbeid mot en bacheloroppgave. Prosjektdeltaker vil motta en intervjuguide med forskningsspørsmålene i forkant av intervjuet om ønskelig.

Formålet med dette prosjektet er å kunne gå mer inn i dybden på hvordan man kan arbeide med barnehagebarns psykososiale miljø slik den er formulert i den nye paragrafen i barnehageloven, samt hvordan man kan hjelpe barn med ulike utfordringer med å oppleve sosialt fellesskap i barnehagen.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta på grunn av din stilling som barnehagelærer.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg ønsker her å benytte meg av ett semistrukturert kvalitativt forskningsintervju for å finne svar på min problemstilling i bacheloroppgaven. De opplysningene som kommer til å bli samlet inn, er for eksempel hvor lang ansiennitet du har som pedagogisk leder, hvordan den nye lovformuleringen om barnehagebarns psykososiale miljø kan tolkes og hvilke tiltak som kan iverksettes for at barn kan oppleve vennskap og sosialt fellesskap i barnehagen. Jeg kommer til å ha med meg en medstudent som skal være sekretær, og svarene på spørsmålene blir skrevet ned på datamaskin og brukt som bakteppe for å analysere de ulike funnene.

Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det at du er med på ett intervju. Intervjuet vil vare i maks 1 time. Intervjuet vil ta for seg spørsmål om hva dine tanker som barnehagelærer er når det kommer hvordan man kan arbeide med barnehagebarns psykososiale miljø og inkludere barn i lek og sosialt fellesskap.

En medstudent vil ta notater fra intervjuet vårt.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det vil kun være prosjektansvarlig som har tilgang til dine privatopplysninger. Informasjonen du gir i intervjuet vil bli anonymisert og delt med veileder, prosjektgruppe og i selve bacheloroppgaven.

- Navn og kontaktopplysningene dine vil bli lagret på prosjektansvarlig sin datamaskin, og vil bli slettet etter oppgaven er levert inn.

Intervjudeltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes **05.01.2024**. Ved prosjektslutt vil personopplysninger slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Stavanger ved student Lisemari Torgersen
- Email: 265436@uis.no

Med vennlig hilsen Lisemari Torgersen

.....

SAMTYKKEERKLÆRING

Tilpass avkryssingsboksene etter hva som er aktuelt i ditt prosjekt. Det er mulig å bruke punkter i stedet for avkryssingsbokser.

Jeg har mottatt og forstått informasjon om formålet med baheloroppgaven og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 04.01.2024

Prosjektdeltakers navn med blokkbokstaver:

.....
.....

.....
.....

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

(Original til studenten- som tar vare på den, kopi av alle tre sidene gis til prosjektdeltakeren.